

УДК 378.147:378 (410)

ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ І ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІКИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Рокосовик Н.В., старший викладач
кафедри філології та суспільних дисциплін
Карпатський інститут підприємництва
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Стаття представляє педагогічним аналізом окремих навчальних програм, зокрема шотландських університетів та Відкритого університету Великої Британії, для характеристики особливостей методичних засад і дистанційного складника підготовки магістрів педагогіки засобами дистанційного навчання у британських університетах. Внаслідок дослідження з'ясовано, що структура навчальних програм охоплює такі компоненти, як курс основного предмета, загальноосвітній курс, педагогічний курс, практика в школі.

Ключові слова: навчальна програма, навчальний курс, цикл, професійне навчання, залікові одиниці, кредити, дистанційне навчання.

Статья представляет педагогическим анализом отдельных учебных программ, в частности шотландских университетов и Открытого университета Великобритании, для характеристики особенностей методических основ и дистанционного составляющей подготовки магистров педагогики средствами дистанционного обучения в британских университетах. В результате исследования установлено, что структура учебных программ охватывает такие компоненты, как курс основного предмета, общеобразовательный курс, педагогический курс, практика в школе.

Ключевые слова: учебная программа, учебный курс, цикл, профессиональное обучение, зачетные единицы, кредиты, дистанционное обучение.

Rokosovyyk N.V. PEDAGOGICS MASTERS' TRAINING CURRICULUM BY MEANS OF DISTANCE EDUCATION IN THE UNITED KINGDOM PEDAGOGICAL ANALYSES

The article presents pedagogical analysis of separate training programs, including the Scottish Universities and Open University of UK, to describe the features of methodical bases and distance education element of Masters' training component by means of distance education in UK universities. The investigation concluded that the structure of the curriculum included the following components: the main subject course, general course, pedagogical training course and school practice.

Key words: curriculum, course, cycle training, training, student unit credits, credits, distance learning.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку освіти окреслює якісно нові вимоги до педагогічної підготовки викладачів, що суттєвою мірою стосуються не тільки змісту, форм і методів їх навчання, а й власне спрямування освіти на формування здатності викладачів до навчання впродовж життя, а також усвідомлення цієї необхідності для підтримки власної конкурентоспроможності на ринку праці та педагогічної мобільності. Варто зауважити, що впровадження, розвиток і підтримка системи навчання впродовж життя (lifelong learning) – одне з важливих завдань Болонського процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли такі вітчизняні дослідники, як В. Биков, Д. Бодненко, Є. Владимирська, Я. Галета, Н. Жевакіна, В. Жулкевська, О. Кіріленко, Т. Койчева, В. Кухаренко, Н. Муліна, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко,

О. Хмель, О. Чорна, Б. Шуневич та інші. Наукове зацікавлення для проведеного дослідження становлять праці зарубіжних (Т. Андерсон (T. Anderson), Т. Бейтс (T. Bates), Ф. Бел (F. Bell), Б. Голмберг (B. Holmberg), Д. Кіган (D. Keegan), М. Мур (M. Moore), О. Петерс (O. Peters) та ін.) і російських учених (О. Андреев, М. Моїсеева, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторський та ін.).

На проблемах дистанційного навчання в зарубіжних країнах акцентовано увагу в педагогічній теорії і практиці.

Наше дослідження пов'язане з аналізом окремих програм, зокрема шотландських університетів та Відкритого університету Великої Британії, для характеристики особливостей методичних засад і дистанційного складника підготовки магістрів педагогіки засобами дистанційного навчання у британських університетах.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у проведенні педаго-

гічного аналізу навчальних планів і програм підготовки магістрів педагогіки у Великій Британії засобами дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст професійно-педагогічної підготовки студентів у зарубіжних університетах є усталеним для отримання диплома вчителя чи академічного ступеня. У Великій Британії підготовка бакалаврів педагогіки передбачає опанування:

- основного навчального курсу (25% навчального часу): двох навчальних дисциплін (для майбутніх учителів старшої середньої школи) і трьох дисциплін (для вчителів початкової школи);

- загальнонаукового циклу, у рамках якого студент відповідно до майбутньої спеціалізації обирає 6–8 дисциплін академічного циклу (англійська мова, математика, фізика, хімія, географія, історія, предмети художнього та практичного напрямку), що засвоюються протягом перших двох років;

- педагогічного циклу (25% навчального часу): теорія і практика навчання, історія і філософія педагогіки, психологія навчання, порівняльна педагогіка, структура управління навчальними закладами, проблеми змісту освіти, методи дослідження і статистики;

- однорічного курсу (36 тижнів) і дворічного професійного навчання протягом 32 тижнів останнього року навчання (25% загального навчального часу).

У межах бакалаврської підготовки заплановане засвоєння загальнонаукових, гуманітарних і спеціальних дисциплін (60% – обов'язкові дисципліни, 20% – курси за вибором, 20% – факультативи). Для отримання ступеня бакалавра необхідно набрати 120–140 залікових одиниць. Для 80% студентів бакалаврський ступінь є кінцевим у системі вищої освіти. Підготовка магістрів передбачає опанування 60% дисциплін спеціального циклу, коли 25–35% навчального часу заплановані на психолого-педагогічний цикл і педагогічну практику (240 годин).

Для з'ясування структури й змісту дистанційної підготовки магістрів педагогіки в британських університетах у дослідженні проаналізовано низку навчальних програм [2]: програми підготовки магістрів педагогіки Абердинського університету, програми підготовки магістрів гуманітарних наук у галузі педагогіки Батського університету, програми підготовки магістрів гуманітарних наук у галузі педагогіки Інституту педагогіки Лондонського університету, програми підготовки магістрів гуманітарних наук у галузі педагогіки університету Дербі, програми підготовки магістрів гуманітарних наук у галузі педагогіки Гринвіцького та Батського університетів.

Деякі університети (наприклад, Батський [8]) пропонують за певним одним напрямом підготовки отримати сертифікат, диплом чи кваліфікацію магістра (рівень 7 за національною рамкою кваліфікацій) відповідно до опанованих модулів і кількості кредитів. Так, у Батському університеті студентам дистанційної форми навчання за напрямом «Педагогіка» запропоновано гнучку систему здобуття певного рівня освіти залежно від кількості кредитів та обов'язкових модулів: 30 кредитів для отримання сертифіката (максимально – 3 роки); 60 кредитів – для одержання диплома (4 роки); 90 кредитів (обов'язковими є написання дисертації / магістерської роботи (30 кредитів), вивчення всіх основних модулів, серед яких модуль «Дослідницькі методи в педагогіці» є обов'язковим, а також трьох вибіркових модулів (загалом 60 кредитів за вивчення п'яти модулів по 12 кредитів кожен) – для отримання кваліфікації магістра гуманітарних наук у галузі педагогіки.

В університеті Шеффільда здобути ступінь магістра можна протягом 2 або 4 років, засвоївши 180 кредитів, що охоплюють 8 модулів по 15 кредитів кожен і 60 кредитів за наукове дослідження. Для отримання диплома з післядипломного навчання необхідно засвоїти 120 кредитів (6 обов'язкових модулів та 2 модулі на вибір по 15 кредитів кожний), сертифіката – 60 кредитів (2 обов'язкові модулі та два модулі на вибір). Крім цього, в університеті можна прослухати короткий навчальний курс й одержати 15 кредитів [18].

В університеті Ессекса мінімальна норма засвоєння кредитів – 30 кредитів на рік, а максимальна – 90. Максимальний термін, який надають студентіві для отримання базового ступеня, – 6 років, а для ступеня бакалавра – 9 років [16]. Дистанційне навчання в університеті Ессекса потребує від 10 до 15 годин навчання щотижня.

Таблиця 1
Обсяг засвоєних кредитів, необхідний для отримання навчальних ступенів в університеті Ессекса

Кваліфікаційний рівень	Кількість одержаних кредитів
Базовий ступінь	240
Диплом про вищу освіту	240
Ступінь бакалавра	360
Сертифікат із післядипломного навчання	60
Диплом із післядипломного навчання	120
Магістр	180

Більшість магістерських програм орієнтовані на отримання 180 залікових кредитів. Ілюстративним у цьому випадку вважаємо приклад Абердинського університету [13], що пропонує студентам дистанційної форми навчання за напрямом «Педагогічні дослідження» гнучку систему отримання певного рівня освіти залежно від кількості кредитів та чисельності обов'язкових модулів (кожен модуль: 15–30 кредитів згідно зі ступенем обов'язковості, а дисертація чи проект на базі практики – 60): 60 кредитів для отримання сертифіката (максимально – 3 роки); 120 кредитів для одержання диплома (4 роки); 180 кредитів (обов'язковими є написання дисертації / магістерської роботи, вивчення всіх обов'язкових модулів, а також кількох вибіркових модулів) для здобуття кваліфікації магістра педагогіки.

Аналіз і порівняння програм підготовки фахівців дистанційними засобами та очно дають змогу виокремити ще одну особливість таких програм – їхню змістову ідентичність. Стандарти оцінювання для студентів дистанційної та очної форми навчання є однаковими. Іспити проводять у більш ніж шестистах екзаменаційних центрах у місцевих міністерствах освіти та в офісах Британської ради по всьому світу. Після перевірки екзаменаційних робіт студент отримує звіти або коментарі екзаменаторів, що формують уявлення про рівень засвоєння матеріалу [17].

В університеті Ессекса студенти не складають усні екзамени. Знання перевіряють через онлайн-обговорення навчального матеріалу з куратором, виконання письмових завдань і написання проектів. Кожну письмову роботу, що подають на перевірку, вносять до віртуального освітнього середовища університету, щоб тьютор мав безпосередній доступ для оцінювання матеріалів [16].

Результати навчання в університеті Роберта Гордона в Абердині оцінюють дистанційно через віртуальне освітнє середовище університету, але захист наукової фінальної роботи відбувається очно, при цьому терміни й час захисту затверджують індивідуально за посередництвом тьютора [15].

Одним із перших і провідних університетів, що запропонував дистанційну форму навчання педагогів, є Лестерський університет (University of Leicester), на прикладі якого варто проаналізувати програму підготовки магістра гуманітарних наук у галузі міжнародної освіти (MA International Education) за дистанційною та очною формами навчання [11; 12].

Внаслідок дослідження з'ясовано, що структура навчальних програм охоплює

такі компоненти: *курс основного предмета*, який є аналогом спеціальної підготовки в українських ВНЗ; *загальноосвітній курс*, спрямований на основні предмети Національного навчального плану шкільної освіти, що переважно відповідає гуманітарному, соціально-економічному й природничо-науковому циклам у вітчизняних навчальних планах; *педагогічний курс*, який можна порівняти з професійним (психолого-педагогічним) циклом дисциплін у підготовці майбутнього вчителя в Україні; *практика в школі*.

Як засвідчив аналіз, у середовищі академічної спільноти Великої Британії тривають гострі суперечки щодо побудови основного курсу, який охоплює вивчення англійської мови, математики, природничих наук та інформаційно-комунікаційних технологій. Запропоновано подолати академізм у вивченні цих предметів, надавши їм професійного спрямування через введення методик викладання, яскравих прикладів педагогічної майстерності, конструювання різних видів діяльності тощо.

Третім компонентом навчальних програм є інтегрований педагогічний курс, що здебільшого містить три розділи: 1) принципи виховання й освіти; 2) педагогічна психологія й розвиток дитини; 3) соціальні аспекти освіти. Розділи деталізують через виокремлення таких наскрізних тем, як соціальне середовище дітей (сім'я, школа, церква, клуб); функції школи в суспільстві; підготовка дітей до життя в суспільстві; освіта щодо здорового способу життя; проблеми росту й розвитку дитини тощо.

Четвертий компонент – педагогічна практика – регламентований стандартами: у чотирирічних програмах передбачено 30 тижнів шкільної практики, у трирічних – не менше ніж 24 тижні, в однорічних на базі бакалавра гуманітарних або природничих наук – не менше як 18 тижнів.

Усі навчальні програми в університетах Великої Британії модульно структуровані. Під модулем розуміють сукупність різних форм навчальної роботи й заходів із контролю формування компетенцій, що в підсумку оцінюють певною кількістю кредитів, які нараховують студентіві. Основні елементи модуля: кредит, рівень навчання, назва спеціалізації, опис змісту навчання, вимоги до оцінювання, терміни сесій і семестрів. Додатковими елементами є аудиторії, час заняття, графік консультацій, результати навчання тощо.

Модульний принцип навчання передбачає поділ навчальної дисципліни на логічно замкнені блоки, що називають модулями, у межах яких вивчають новий матеріал і

проводять контрольні заходи для перевірки його засвоєння. Зміст та обсяг модулів варіюються залежно від профільної й рівневої диференціації студентів і дидактичних цілей. Завдяки такому підходові виникає змога створити індивідуальні програми навчання [4, с. 275–280; 3].

В аспекті дистанційного навчання модуль – це порівняно самостійна цілісна частина реального навчально-виховного процесу, що завдяки єдиному технологічному циклові синтезує змістовий, формальний процесуальний і результативний модулі [7]. Модуль містить одне або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, один або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням законів, принципів. Засвоєння модуля зазвичай розпочинається оглядово-настановчою лекцією. Далі передбачено індивідуальну самостійну навчальну роботу, консультації, потім – кілька групових тьюторських занять за опрацьованими джерелами, що проводяться замість традиційних семінарських занять і у своїй сукупності становлять зміст модуля [5, с. 50–62].

Отже, важливо наголосити на *модульності організації змісту програми* підготовки фахівців у британських університетах. Для переорієнтації підготовки (перенесення центру підготовки з коледжу до школи), забезпечення її демократичності та ефективності відповідно до нових вимог навчальні плани та програми побудовані за модульним принципом. Основні ознаки навчальних планів і програм, структурованих за модульним принципом, такі:

- плани та програми підготовки зорієнтовані на розвиток самостійної діяльності студента, який формує власну програму навчання згідно зі своїм здібностями та інтересами;

- гнучкий навчальний план дає змогу студентові в разі необхідності обрати іншу галузь поглибленого вивчення відповідно до професійних інтересів, беручи до уваги попит на спеціалістів цього профілю;

- навчальний план передбачає два рівні: звичайний (ordinary) і підвищений (advanced), залежно від здібностей студента, охоплюючи широкі або вузькоспеціалізовані курси підготовки;

- навчальний план не пропонує повторення засвоєного матеріалу, увага зосереджена на накопиченні нових знань;

- навчальний план складається з директивної (інваріантної) частини, а також із варіативної, залежно від специфіки дисциплін спеціалізації [1, с. 103–104].

У Гринвіцькому [10] університеті весь курс навчання за магістерською програмою розподілений на три етапи:

- обов'язковий модуль «Договірне незалежне дослідження» (30 кредитів), а також один вибірковий модуль (30 кредитів);

- обов'язковий модуль «Навички дослідження» (30 кредитів), а також один вибірковий модуль (30 кредитів);

- дослідницький проект / дисертація (60 кредитів).

В університеті Дербі [9] програма дистанційного навчання для здобуття кваліфікації магістра гуманітарних наук у галузі педагогіки структурована за модулями, вивчення яких пов'язане з певним триместром, регламентоване кінцевими термінами складання й передбачає опанування трьох базових обов'язкових модулів, один із яких – це незалежне дослідження / написання дисертації, а також чотири вибіркові модулі з окремо поданого переліку вибіркових модулів.

Крім того, модульність допомагає певним чином *комбінувати спеціалізації* й отримувати такі рівні ступенів (на прикладі Даремського університету) [6]: базовий ступінь (1 базовий предмет; Single Honours); сумісний ступінь (2 сумісні предмети; Joint Honours); базовий ступінь із другорядними предметами (Single Honours with subsidiary subjects); базовий ступінь з окремими другорядними предметами (Single Honours with a named subsidiary subject). Кожна програма на отримання такого ступеня передбачає обрання модулів із багатьох предметів, але обов'язковими є шість модулів на рік протягом навчання за такою програмою. Обираючи модулі, слід взяти до уваги те, який набір модулів пропонує для поєднання базовий ступінь і набір відкритих модулів, сумісних із базовим ступенем (список відкритих модулів університет формує окремо), а також можливість змінити програму підготовки відповідно до новообраних модулів [6].

Прикладом таких комбінованих програм на отримання ступеня є магістр гуманітарних наук у галузі педагогіки (MA Education) в університеті Дербі (University of Derby). Здобуттю ступеня магістра може передувати сертифікат про вищу освіту (рівень 7 за національною рамкою кваліфікацій). Для одержання базового ступеня необхідно засвоїти три обов'язкові модулі (незалежне дослідження, майстерня академічного досвіду, доказова практика) і модулі на вибір із запропонованих, залежно від комбінованої спеціалізації:

- інтеграція зі спеціальністю «Англійська для тих, хто розмовляє іншою мовою» (принципи викладання англійської мови; вивчення мови: теорія і практика);

- інтеграція зі спеціальністю «Керівництво та менеджмент» (якість, керівництво

та менеджмент; розвиток навичок керівництва);

– інтеграція зі спеціальністю «Міжнародні перспективи» (порівняльна педагогіка; ефективне міжнародне спілкування) [9].

Більшість модулів Даремського університету та університету Дербі надають перевагу засобами дистанційного навчання, причому як для студентів очної форми навчання, так і для тих, хто навчається повністю дистанційно, на бакалаврському й магістерському рівнях. Особливо взяті модулі та програми в цілому відповідають вимогам і показникам, зазначеним у третьому розділі документа Агентства із забезпечення якості освіти «Код якості для вищої освіти Великої Британії» [14].

Висновки з проведеного дослідження. Деякі університети пропонують за певним одним напрямом підготовки отримати сертифікат, диплом чи кваліфікацію магістра (рівень 7 за національною рамкою кваліфікацій) відповідно до опанованих модулів і кількості кредитів. Більшість магістерських програм орієнтовані на отримання 180 залікових кредитів. Аналіз і порівняння програм підготовки фахівців дистанційними засобами та очно дають змогу виокремити ще одну особливість таких програм – їхню змістову ідентичність. Стандарти оцінювання для студентів дистанційної та очної форми навчання є однаковими.

Внаслідок дослідження з'ясовано, що структура навчальних програм охоплює такі компоненти, як курс основного предмета, загальноосвітній курс, педагогічний курс, практика в школі. Модульні плани та програми більше зорієнтовані на індивідуалізацію й змістову диференціацію завдань навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архипова С. Технології, методи і моделі дистанційного навчання / С. Архипова, О.М. Коваль // Педагогіка та психологія : збірник наукових праць. – Вип. 19. – Ч. 2. – Х. : ХДПУ ім. Г. Сковороди, 2001. – С. 111–115.
2. Рокосовик Н. Особливості організації програм підготовки магістрів педагогіки засобами дистанційного навчання в університетах Великої Британії / Н. Рокосовик // Український психолого-педагогічний науковий збірник. – 2014. – Вип. 3 (03). – С. 179–185.

3. Рокосовик Н. Теоретичні засади використання методу сугестопедії при викладанні іноземних мов у вищій школі в умовах кредитно-модульної системи навчання / Н. Рокосовик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. – 2011. – Вип. 17. – С. 68–80.

4. Старовойт С. Сучасна модульна система у вищій школі Великої Британії / С. Старовойт // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць. – Вип. 28. – Запоріжжя, 2003. – С. 275–280.

5. Якименко Ю. Кредитно-модульна система як важлива складова інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору / Ю. Якименко // Вища школа. – 2004. – №1. – С. 50–62.

6. Durham University prospectus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dur.ac.uk/learningandteaching.handbook/3/3.9/3.9.1>.

7. Guri-Rosenblit S. Distance and campus universities: tensions and interactions / S. Guri-Rosenblit. – Oxford : Pergamon Press, 1997. – 298 p.

8. MA Education (Learning and Teaching) University of Bath [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bath.ac.uk/education/postgraduate/ways-of-studying/distance-learning>.

9. MA Education University of Derby [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.derby.ac.uk/online/course/education-ma#MAEducation>.

10. MA Education University of Greenwich [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.gre.ac.uk/study/courses/pg/eduge/ed>.

11. MA International Education (distance) University of Leicester [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.le.ac.uk/study/postgrad/distance/education/international>.

12. MA International Education (on campus) University of Leicester [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.le.ac.uk/study/postgrad/taught-campus/education/internationalma>.

13. MEd studies in education Aberdeen university [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.abdn.ac.uk/registry/calendar/pgdisplay.php?ID=1517>.

14. Putting the World into World Class Education. An international strategy for education, skills and children's services. – DfES, 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.globalgateway.org.uk/Default.aspx?page=624.

15. Robert Gordon University Aberdeen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rgu.ac.uk>.

16. University of Essex [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.essex.ac.uk>.

17. University of London [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lon.ac.uk>.

18. University of Sheffield [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.shef.ac.uk>.